

KULTŪRA

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

Trapūs plieno tvirtumo žodžiai

Šiemet Icchokui Merui būtų sukakę aštuoniasdešimt. Žydu rašytojui, kuris rašė lietuvių kalba. Ir taip rašė, kad kalbos jausmo ir klausos iš jo vertėtų pasimokyti ne vienam grynai lietuvių rašytojui. Juolab šiuolaikiniams rašėivoms, kurių kalbinė klausia gerokai šlubuoja, o tekstai stubina savo nevalyvumu ir nedrausmingumu.

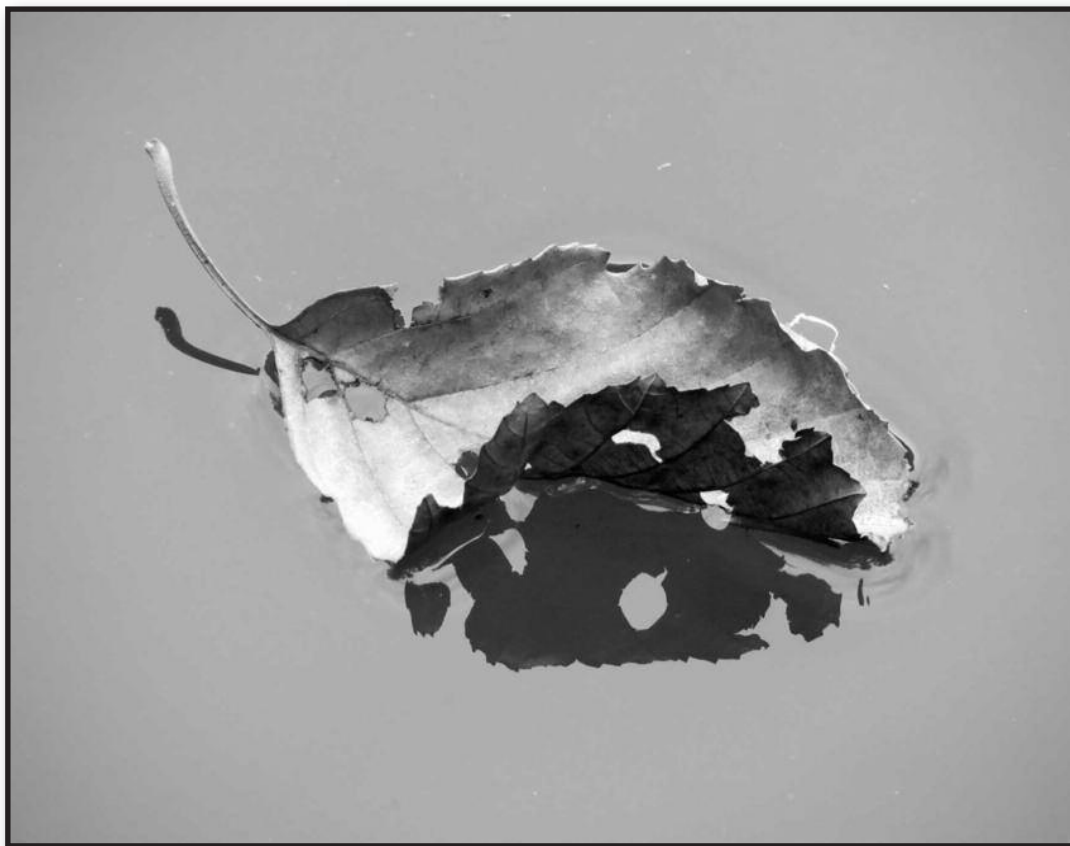
Spalio 11 dieną, eidama septyniasdešimt antruosius metus, insulto pakirsta mirė Bitė Vilimaitė – lietuviškos novelės klasikė, deimanto briauna režiančio žodžio meistrė, detalės kaip iškalbingo simbolio kūrėja. Ji buvo iš tų rašytojų kartos, kurie į tekstą žvelgia ne kaip į palaidą krūvą bet kaip surašytų impresijų ar pamąstymų, kurie jau gali vadintis apsakymu arba novele, o kaip į virpantį šilko voratinklį, kuris, iš pirmo žvilgsnio atrodydamas trapus, yra plieno tvirtumo. Tam, kad sukurtum tokį tekstą, reikia ne tik, pasak Danutės Kalinauskaitės, lėtojo, savaiminio laiko (neskaičiuojamų valandų), tačiau ir neapsakomo jautrumo žodžio skambesiu, jo reikšmių suvokimo ir intuityvaus žinojimo, kur kokį potėpį ant teksto drobės tepti.

Manyčiau, kad Bitės Vilimaitės kūriniai išliks kaip reto grožio ir darnumo partitūros, kuriomis galės džiaugtis kiekvienas kalbinę klausą turintis žmogus. Ir nesakau, kad jos bus atgaiva po prasto lygio žurnalistinių rašymėlių, kuriais užpilta spauda ir internetinė erdvė – tokia novelistika nėra gaivusis gėrimas ar vėsus dušas, kuriuo kiekvienas bukagalvis galėtų pasilepinti po slogių karščių. Tokia novelistika yra aštrus deimantas, grynuolis, kuris ne lepina, o žeidžia, nuliūdina, kartais net išgąsdina savo žaižaruojančiais žodžiais. Vartotojui, kuris literatūroje ieško ramių vaizdelių, pamokančių istorijų su laiminga pabaiga, kurias galima pasiskaityti po vakarienes prieš miegą, tokia novelistika gali sutrikdyti virškinimą, o neduok Dieve, dar ir ramų miegą. Šiaip jau literatūros prasmė ir yra tokia – sutrikdyti ramų miegą. Tačiau jei kiti mano kitaip, negi už tai ant jų pyksi?..

Literatūra nepašaukta aptarnauti tam tikro vartotojų rato, nors, paradoksalu, ji tai dabar ir atlieka. Kriminaliniai romanai, meilės romanai, kulinarinės knygos, memuarai ir kt. – tik dalis vartotojų tinklui kuriamų produktų. Tačiau visada išlieka žodis, atsigręžęs į gyvenimo paslaptį ir štai jau tūkstančius metų bandantis atskleisti būties prasmę ir žmogaus fenomeną. Ir tai nėra vartotojų tinklo aptarnavimas. Tai transcendentinė žodžio užduotis, jo misija, kurios netekęs, žodis pavirs negyvu ir materialiu, nebegalinčiu nei mirusio prikelti, nei ligonio išgydyti, nei nuliūdusio paguosti.

Novelistika arčiausiai poezijos – tai pastebi ir literatūros kritikai, ir skaitytojai. Žodžio tautumu, tikslia, beveik preciziška kompozicija, tikslingomis, ryškiomis detalėmis ir sprogte sprogtančia atomazga – nebūtinai kaip bomba, kaip artilerijos sviedinys, atomazga gali sprogti ir kaip žiedo pumpuras, kaip grybo spora. Tačiau ji turi būti. Štai kodėl novelės rašyti sunku, nes sunku sugalvoti tokias atomazgas, kurios atrodytų pateisinamos, nederbtinės, nepasiskolintos iš kriminalinės literatūros ar kulinarijos knygų.

Šiandien kai kurias literatūros rūšis galbūt galėtume laikyti nykstančiomis ir įrašyti į Raudonąją knygą (poeziją, noveles, satyrą ir humorą). Bet taip atrodo tik žvelgiant paviršutiniškai. Žinoma, humorui šiais laikais sunku – pasak A. Nykos-Niliūno, televizija nužudė komedią, ir sunku jam nepritarti, matant, kas darosi TV ekranoose. Tačiau kitoms rūšims dar nereikia drausminių. Jos dar glūdi pačioje mūsų kalbos gelmėje, kultūros ištakose. Kalba dar tebėra transcendentijos objektas. Kai ji taps tik verslo ir vartojimo objektu, tada kalbėti apie tai apskritai bus beprasmiška.

Aldonos Ruseckaitės nuotr.

TAIP

*taip
tikriausiai smagu
būtų tvirti pasaulius
štai paprastai žodis tėvas
ir žodis motina nesusimąstant štai
iš jų dar viena visata apibendrink
jei nori tačiau
žodis nežinau ir žodis myliu
štai (jei ištersi)
irgi dėl saulės energijos
spengiančioje mano smegenų vienutėje
prasikala mažas daigelis
anava pats savyje pumpuras jau
tavo vaizduotėje
sprogsta*

Renata Šerelytė

Aidas Marčėnas

Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas 2014 metams suteikė 24 000 Lt paramą šeštadieniam „Draugo“ priedui „Kultūra“, projektui „Lietuvos kultūros sklaida ir kultūros paveldo išsaugojimas bei lietuvių puoselėjimas pasaulyje“

Šio šeštadienio Kultūros turinys

1-as psl. Renata Šerelytė. Trapūs plieno tvirtumo žodžiai • **2-as psl.** Deimantė Bandzevičiūtė. „Kelmės žemaitis prie Raudonosios jūros“. Icchoko Mero 80-mečiui • **3-as psl.** Icchokas Meras. Tūkstantis, tūkstantis, tūkstantis mylių. Apsakymas • **4-as psl.** L. Vasiliauskaitė-Rožukienė. Lito palydėtuvės, euro sutiktuvės • **5-as psl.** Algis Vaškevičius. Didžiausias Barcelonos metų renginys La Merce: šventė, kurią būtina pamatyti • **6-as psl.** Astrida Petraitytė. Didieji išbandymai • **7-as psl.** Lidija Veličkaitė. Toli nuo Tėvynės: išlikti lietuviams • **8-as psl.** Kultūros kronika

Kitame numeryje: A. Saudargo knyga „Apie tautą ir jos valstybę“ • Jonui Aisčiui – 110

„Kelmės žemaitis prie Raudonosios jūros“ Icchoko Mero 80-mečiui

Deimantė Bandzevičiūtė

Kelmės žemaitis prie Raudonosios jūros – taip Icchoką Merą yra pavadinęs rašytojas „Juozas Aputis. Prie šio spalvingo apibūdinimo galima įrašyti – prozininkas ir inžinierius, scenaristas ir dėstytojas, pasaulyje pripažintas lietuvių autorius, kuris vėl iš naujo atrandamas Lietuvoje. Šiemet spalio 8 dieną Icchokui Merui būtų sukakę 80 metų. Sukakties proga norėtusi prisiminti rašytoją, pabrėžti jo įnašą į lietuvių pasaulio kultūrą, akcentuoti asmenybę, jos ryškumą, o ne biografijos datas.

Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Lituanikos skyrius parengė virtualią parodą, skirtą Icchoko Mero kūrybai atminti. Specialiai šiai parodai archyvine medžiaga, prisiminimais pasidalijo kolegos rašytojai Vytautas Martinkus, Vanda Juknaitė, ilgametė LNB darbuotoja Ona Taluntytė, o literatūrologė Loreta Mačianskaitė pasidalijo savo straipsniu, išspausdintu „Gimtajame žodyje“ 2011 metais.

I. Meras – ypatingos lemties žmogus, patyręs traagišką visko netekimo išbandymą. Rašytojas gimė Kelmės žydų šeimoje. Būdamas aštuonerių, dėl vokiečių vykdomo holokausto neteko tėvų. Jį ir seserį Janiną priglaudė lietuvių šeimos. Sesuo Janina gyveno kiek toliau nuo Icchoko, tačiau vienas kitą lankydavo, paremdavo. Stiprus ryšys juos siejo visą gyvenimą. Icchokas Meras užaugo neturtingoje lietuvių Dainauskų šeimoje, kartu kentėjo badą ir nepriteklius, tačiau visą gyvenimą išliko dėkingas už padovanotą gyvybę. 1977 m. Čikagoje priimdamas lietuvių rašytojų draugijos premiją už romaną „Striptizas“, I. Meras ištarė, jog jį „suformavo dvi tėvynės, o užaugino dvi motinos.“

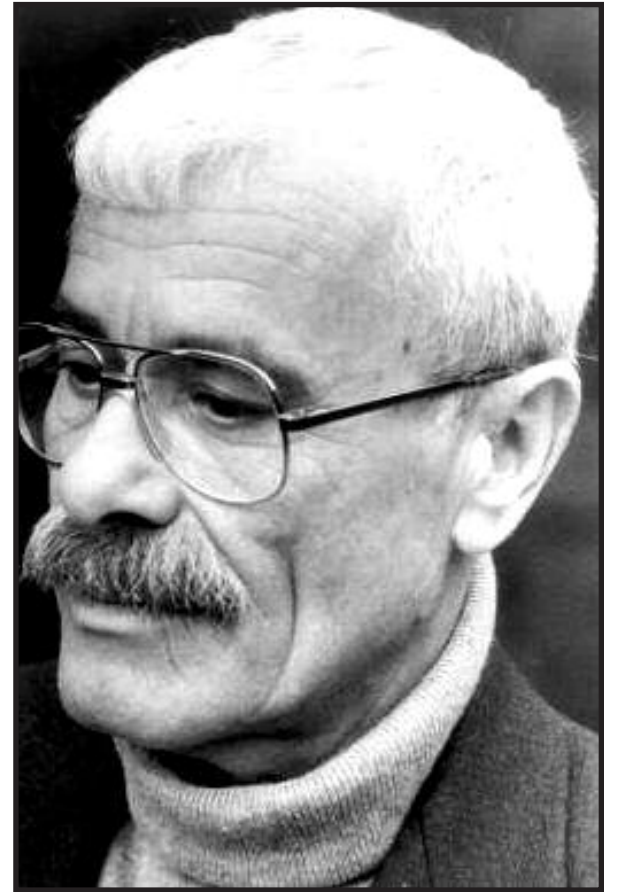
Pirmieji rašytojo literatūriniai bandymai prasidėjo dar mokyklos suole, nors vėliau pasirinktos inžinerinės studijos Kauno politechnikos institute. Pradėjęs nuo eilėraščių bei ideologinių apsakymų, I. Meras debiutavo autobiografinė apsakymų knyga „Geltonas lopas“ (1960 m.). Vieną iš rašymo motyvų autorius įvardijo taip: „Nekaltai nužudytųjų dalia yra mano didysis įpareigojimas – pasakyti už juos ir apie juos!“. Jaunojo rašytojo kelias į literatūrą nebuvo lengvas: kūryba buvo cenzūruojama arba atmetama, tačiau sulaukęs didžiulio palaikymo iš žydų gelbėtojos Onos Šimaitės, studijų bičiulių, literatūrologų, Icchokas Meras rašė ir toliau. „Mero proza plėtė anuometinės, 7-ojo dešimtmečio, literatūros komunikacijos galimybes Lietuvoje. Pabėgęs iš technokratijos nelaisvės, Meras priartėjo tarsi prie lyrinės prozos²⁾. Šis laikotarpis rašytojui buvo itin kūrybiškas, o holokausto tematika ir žydo įvaizdis lietuvių literatūroje tapo nebe tabu. Kūrėjas dar išleido apsakymų, novelių rinkinių. Jo kūryba pradėta leisti ir užsienio kalbomis.

„Icchoko Mero tekstai yra ypatingas mūsų lite-

ratūros turtas“, – rašė prozininkė Vanda Juknaitė 2010 m. „Šiaurės Atėnuose“. Tačiau autoriaus kūryba yra ypatinga ne vien dėl holokausto tematikos, bet ir dėl meninės raiškos. Rašytojo kūryboje viskas talpu, sudaigstyta, joje dera žmogiškosios būties trapumas, fantastiniai elementai, filosofiniai, egzistenciniai klausimai ir lyriški gamtos aprašymai. Literatūrologė Elena Bukelienė, kalbėdama apie vieną stipriausių I. Mero romanų apie holokaustą „Lygiosios trunka akimirka“ (1963), pabrėžia: „I. Meras yra šviesios pasaulėjautos kūrėjas, jis mato pasaulį viltingai apšviestą, net beviltiškiausią akimirką pasvirusį į gėrio pusę³⁾. Autoriaus meninis palikimas mums kalba apie žmogiškąsias vertybes neįmanomybės sąlygomis.

Rašytojo biografijoje svarbus dar vienas mažai akcentuotas faktas. Autorius kurį laiką dirbo scenariistu Lietuvos kino studijoje. Pagal tris I. Mero scenarijus 7 dešimtmečio pabaigoje Lietuvos kino studija pastatė meninius filmus: „Kai aš mažas buvau“ (rež. Algirdas Araminas), „Birželis, vasaros pradžia“ (rež. Raimundas Vabalas), „Maža išpažintis“ (rež. A. Araminas). Rašytojas darbą kine visados prisiminėdavo su dideliu jauduliu. Tie keli metai, praleisti kine, buvo trumpi, tačiau įdomūs, kūrybingi. Kurti kiną 7-ajame dešimtmetyje buvo sunku. Sovietmečiu buvo kuriama daug ideologinių filmų, o norint menine kalba prabilti į žiūrovą, reikėjo nuolat ieškoti kompromiso su valdžia. Vienas iš įdomesnių faktų – filmui „Birželis, vasaros pradžia“ Icchokas Meras ir Raimundas Vabalas parašė net tryliką scenarijų variantų, o kai filmas buvo baigtas, komisija nusprendė, jog pabaiga netinkama. Nuspręsta filmo į „sąjunginį ekraną“ neleisti. Kūrėjų pastangos neuėjo veltui – filmas puikiai įvertintas Lietuvos kino kritikų. Icchokas Meras pasakoja žurnalui „Kinas“: „<...> tai buvo kasdienė kūryba, atkaklios pastangos vis dėlto sukurti meną. Nesvarbu, leidžiama ar neleidžiama. Tai buvo kasdienė kova už meną net tokiomis sąlygomis, kai neleidžiama. Ir tai man buvo labai brangu. Kartoju: tai buvo nuolatinė kūryba. O kūryba – didžiulė prabanga. Kine tai truputį sudėtingiau nei literatūroje, nes kinas laipsniuotas iki centro. Visi, dirbusieji kine, žino, kokie varžtai. Reikia dar ir laimės, o jos aš, man regis turėjau⁴⁾. Visuose filmuose vaidino žymūs aktoriai, pavyzdžiui, Gediminas ir Andrius Karkos, Rūta Staliliūnaitė, Vytautas Tomkus, Vaiva Mainelytė, Juozas Budraitis, Vytautas Kernagis. Vaidybiniame filme „Kai aš mažas buvau“ vaidino Lietuvos teatro legenda Juozas Miltinis. „Mažoje išpažintyje“ Vytautas Kernagis ištarė legendinę frazę „Benai, plaukiam į Nidą“, kuri vėliau tapo vasaros festivalio pavadinimu. Filmuose koncentruojamasi į šeimos santykius, provincijos žmonių gyvenimą, vaikus.

VIII dešimtmečio pradžioje I. Meras išvyko į Izraelį. Ilgai teigta, jog rašytojas emigravo dėl nesutarimų su valdžia ar išvyko protestuodamas prieš režimą, tačiau pasitraukimą nulėmė tuo metu kilusi žydų emigracijos banga. Būtent Izraelyje autorius sulaukė aukščiausio lite-

Rašytojas Icchokas Meras. Džojos Barysaitės nuotr.

ratūros žmogui svetur⁶⁾. Gal dėl to išseivijoje išėina mažiau kūrinių (diskusijų sukėlęs romanas „Sara“ (1982), kelios novelių rinktinės). Rašytojas skaudžiai išgyveno ir faktą, jog po jo išvykimo iš Lietuvos jo pavardė tapo tarsi ištrinta iš literatūros istorijos, o visos jo knygos išimtos iš bibliotekų lentynų. Tačiau rašytojas ir toliau kūrė. Icchokas Meras rašė išskirtinai tik lietuvių kalba, laikė ją prigimtinę vertybę: „Rašyti kita kalba? Ne, man tai neįmanoma, niekada net minties tokios nekilo. Kalbos juk nepasirenkame, ji yra duotybė, kurią lemia ne tauta ir ne gyvenamoji vieta. Su ja augame, bręstame, kaupiame visą gyvenimo patirtį ir esmę⁷⁾. Labai tiksliai apie rašytojo tapatumą yra rašęs išseivijos rašytojas Algirdas Landsbergis: „<...> menas padėjo jam pakilti virš Kelmės duobės visuotinio suniekinimo, viską naikinančio nihilizmo. Šalia Lietuvos ir Izraelio, Mero lietuviškai kuriamos prozos pasaulis yra jo trečioji tėvynė⁸⁾“.

Lietuvoje į Icchoko Mero kūrybą atsigręžta jau Nepriklausomos Lietuvos laikais. 2010 m. rašytojas apdovanotas Lietuvos nacionaline kultūros ir meno premija.

Icchoko Mero kūryba yra aktuali bei tyrinėjama ne tik literatūros kritikų, studentų, tačiau nagrinėjama mokyklose. Šiandien ši kūryba mums kalba apie tikrąsias žmogiškumo pamokas. □

Deimantė Bandzevičiūtė – Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Lituanikos skyriaus vyresnioji bibliografe

1996 m. spalio 19 d. „Draugas“. Algirdo Landsbergio recenzija, skirta Icchoko Mero romanui „Apverstas pasaulis“

ratūrinio pripažinimo, apdovanotas garbingiausiomis premijomis. „Izraelyje radau ir pieno, ir medaus, ir daug neragautų labai aitrių prieskonių⁵⁾“, – teigė interviu rašytojas. Išseivijoje rašytoją rėmė Amerikos lietuviai. Kazys Bradūnas, kuris tuo metu buvo kultūrinio „Draugo“ priedo redaktorius, spausdino jo apsakymus, apysakas, Vytautas Kavolis spausdino kūrybą „Metmenyse“, o išseivijos kritikai periodinėje spaudoje skelbė straipsnius apie rašytojo kūrybą. Tačiau gimtinės il-

1. V. Šimkus. Kalbos nepasirinksi: [pokalbis su rašytoju I. Meru]. *Metai*, 1996, Nr. 6, p. 156.
2. Vytautas Martinkus, „Keletas bruožų literatūriniam 7-ojo dešimtmečio Icchoko Mero portretui“, (interaktyvus). Prieiga per internetą: <<http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04-2005-1367152103884/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>>, (žiūrėta 2014 09 13).
3. Elena Bukelienė. I. Mero romanas „Lygiosios trunka akimirka“. *Gimtas žodis*, 2005, Nr. 12, p. 22.
4. I. Meras: nėra tik balta, tik juoda. *Kinas*, 1989, Nr. 12, p. 14
5. Audrius Musteikis. Ant potraukio, aistros ir ištermės: [pokalbis Izraelyje gyvenančiu rašytoju I. Meru]. *Lietuvos žinios*. 2011 m. sausio 6, p. 12.
6. Icchokas Meras. Požiūriai: „Metų“ anketa: [atsakymai į klausimus]. *Metai*. 2007, Nr. 6, p. 96–99
7. V. Šimkus. Kalbos nepasirinksi: [pokalbis su rašytoju I. Meru]. *Metai*, 1996, Nr. 6, p. 156.
8. Algirdas Landsbergis. Icchoko Mero „Apverstas pasaulis“. *Šiaurės Atėnai*, 1996 m. lapkričio 30, Nr. 30, p. 10

Alio. Alio! Vajezau... Ar tu?
Žinoma...

Žinoma, tuoj pažinau, kaip jau aš
tavęs neatpažinsiu... bet kad juk baisiai
brangiai kainuoja iš taip labai toli.

Tūkstančiai mylių, tu tik pasakyk
porą žodžių ir padėk ragelį, gerai?

Pasiilgau, vaje, pasiilgau, bet man
užteks tų poros žodžių, tikrai...

Kaip aš?

Ką – aš?

Geriau neklausk, arba paklausk,
kame aš, kur aš.

Ir nežinau, pasakysiu ar nepasa-
kysiu.

Gerai, kad nematai manęs, Dievu-
lėliau, kaip gerai, kad nematai.

Nusigąstum pamatęs, oi, nusigąs-
tum...

Slenku iš vietos į vietą – iš miega-
mojo į kambarį, iš kambario to į sve-
tainę, ir vėl atgal, iš kampo į kampą, ir
vėl iš naujo.

Vis vėdinu namus, vėdinu, lyg oro
man trūktų, o gal ir trūksta gryno oro
įtraukti vidun, į save, lyg gaivų kokį van-
denį, lyg jėgą kokią kūnui.

Atidarau balkono duris ligi galo, su-
sigūžiu, nukiūtinu į virtuvę, vėl sugrįžtu,
ir vėl, o kai tas kalėdinis žiemos speigas
vidun sueina, visą mane suima, nuga-
rą ištiesina, gera, nors ir šalta pasidaro,
ir einu tada, gulu į lovą, apsikloju ap-
sikloju visais patalais ir antklodėm,
gal tik nosis ir tekyšo, ir džiaugiuosi, kad
šviežio oro atsigeriau, gal ir valgyt pa-
norėsiu, nes nebenoriu nieko burnon
imti, visai nenoriu ir alkiu jokio ne-
jaučiu, lyg galėčiau gyventi be kąsnio jo-
kio ir be jokio gurkšnio.

Va kur aš.

O kur galvojai esančią?

O kame esu – nesakysiu, nes lyg dar
gyvenime, gal sapnuose tikrai, nežinau,
tai kaip aš tau pasakysiu.

Dieve, Dieve, taip tavęs pasiilgau,
nė pati nežinojau, kad taip labai labai.

Nors kas tu man – svetimas žmo-
gus, ar ne?

Ne, ne, šiaip pasakiau, paerzinau, ar
ką, nepyk.

Juk ne svetimas, ne, ką tu, dėl Die-
vo meilės, ką čia dabar paistau!

Pablūdau, ar ką.

Tai užteks, užteks, pasakyk dar
žodį ir padėk ragelį, juk taip brangiai
kainuoja, Viešpatie, ką tu sau galvoji, tik
dar kokį žodį kitą, ir gana, ir ko daugiau
bereikia?

Juk nepasiekiu tavęs, vis tiek tavęs
nepasiekiu, rankas ištiesiu ištiesiu į prie-
kį kiek tik galiu, kiek tik jėgų turiu, jau
jos tarytum iš pečių neriasi, bet vis tiek
nepasiekiu, niekaip nepasiekiu, o no-
rėčiau pirštais, tik pirštų galiukais pa-
liesti tavo skruostą, gal ir lūpas.

O jei ne...

O jei ne tavo skruostą, ne tavo, gal
man gyvulėlių kokį paglostyti – kačiuką
ar šuniuką, ar beždžioniuką ar pelytę ko-
kią, nežinau.

O ir neturiu.

Juokai kažkokie, ar ne?

Tai va kame aš, o tu klaus, lyg ne-
žinodamas, nenumanydamas, lyg iš
tolo, nesvarbu, kad už tūkstančio my-
lių, ir nežinotum. Juk žinau, kad nu-
manai.

Nes nenoriu aš nieko nieko – nei
žmonių, nei jų matyti, nei šnekėtis su
jais apie visokius niekus, nei valgyti no-
riu, tik prisiverčiu, nes vaistus imti rei-
kia, bet negalima nepavalgius, matai,
kame aš.

O dažnai būnu kitur, kitur, kitam
laike visai, lyg viso gyvenimo nebūtų
buvę, o aš – mergiotė, mergytė naivi, įsi-
mylėjusi ar ką, – juokai kažkokie, juo-
kai, ar ne, juk tikrai nei buvo, nei yra,
nei bus.

Aldonos Ruseckaitės-nuotr.

TŪKSTANTIS, TŪKSTANTIS, TŪKSTANTIS MYLIŲ

lcchokas Meras

O gal ir buvo kažkas.

Bet juk ne.

Nei tu mane mylėjai, nei aš tave.
Vaikai buvom, vaikai, ir tiek, žaidėm, ar
ką.

Nors vis tiek atsimeinu, kaip žiūrė-
davau pro langą kiton gatvės pusėn,
kaip išėini savo portfeliuku nešinas į
mokyklą, žiūrėdavau žiūrėdavau, akių
atitraukti negalėdavau, o ko – ir neži-
nau, juk nieko niekada nebuvo, tik žiū-
rėdavau, o paskui išeidavau į mokyklą
ir aš, nuo tavęs atsilikusi, bet vis iš akių
nepaleisdama.

Juk nei eidavom kartu, nei vaikš-
čiodavom, nei pasimatymus skirda-
vom, nei susitikinėdavom, tik šiaip,
pripuolamai.

Atsimeni, kokios sunkios, stiprios
buvo mano rankos, ir kaip džiaugiuosi,
kad jos tokios. Dievulėliau!

Juk vasarą tai buvo.

Ar pavasarį?

Ne, vasarą, nes šilta buvo ir pas Da-
nutę per pušyną ėjom abu ir kvailiojom,
švelniai pasistumdydami, kol nugriu-
vom ir voliojomės krykštaudami ant sa-
manų, lyg ant kokio patalo, ir tu norė-
jai priglusti prie manęs, aukštelninkos,
ir tavo lūpos artėjo, bet aš įrėmiau tau
į krūtinę rankas ir nagais įsikabinau ne-
prisileisdama ir nepaleisdama, saky-
dama, kad ne dabar, ne, ir tu sustojai pu-
siaukely sutrikęs, taip ir likai neprisi-
glaudęs, ar atsimeini?

Dievulėliau, vaikai buvom, maži vai-
kai, nieko nežina, nieko nematantys, ne-
numatantys, tik vienas kitą, pasidžiaugti
norėdami vienas kitu, sustoję pusiau-
kely pas Danutę.

Ir džiaugiuosi savo rankomis, jų
jėga, ir džiaugiuosi, kad jos atstumia, lai-
ko tavo atokiai, bet nepaleidžia, kad stip-
rios jos, nors ir grakščios, kaip sakyda-
vai, ilgais pirštais, į tave įsikabinusiais.

Gerai, kad toli tu, kad nematai tų
rankų, nes dabar jos kaip šakaliai, ir sa-
kau tau, nes už tūkstančių mylių esi ir
gal niekada nebepamatysi manęs, nei aš
tavęs, ir graudu, bet smagu, kad prisi-
menu savo rankas kitokias, ar ne?

Gal ir tu dabar prisimeini, juk pri-
simeni?

Per daug ilgai tu taip toli, per daug,
žadėjai atvažiuoti, o tiek metų jau pra-
ėjo, ir kur tu?

Žinau, sergi. Ir aš. Tai kaip čia dabar?
Abu ligoniai, abu vargšai, ir jau pasi-
matyti negalim?

O matau aš, ar vaidenasi vis – miš-
kai – pušynai, eglėnai, beržynai.

Gal ir ne beržynai, bet tie keli ber-
žai mano tėviškėj, tėvų sodyboj, kur pen-
ki tokie grakštūs augo, ir broliukas, sky-
lutes pragrėžęs, latakėlius įkalęs, puo-
dinukus pakabinęs, sulą tekino ir mus
vaišino, ir gėrėme ją pasigardžiuodami
– tą gaivinančią sulą.

Tokią gaivinančią, Dievulėliau
mano, tokią tokią gaivinančią, kaip iš to
šaltinio, kurs prasimušęs pro akmenis
aukštyn tryško, o mes saujomis gau-
dėme tas sroveles ir gėrėme gėrėme gė-
rėme.

Ar atsimeini?

O paskui sulą, sulą gėrėm.

Tegu penki medžiai, bet vis tiek, ar
ne beržynas, jei mus girdė ir gaivino ir
glostė ir savo lapukais lyg širdelėmis šiu-
reno.

O mama mano lepino tave, lepino.
Tai lėkštutę gražesnę pakia, tai blyną
plonesnį, labiau apskrudintą, ir vis į
mane, bet ne į tave žiūri.

– Ko jau jį lepini? – klausiu.

– O ko tu švyti visa į jį žiūrėdama?
– klausia jinai.

Ar ne pusė klasės prigūžėjo tada į
mūsų namus.

Mėlynės krepšiais nešėme ir nešė-
me.

O mama virė ir virė virtinius su mė-
lynėmis, net cukraus pritrūko, pas kai-
mynus bėgau skolintis.

Paskui, vakare, berniokai mergytes
cypino, mudu užsiropštėm ant šieno ir
užmigom, o kai tu užmigai, aš dar ilgai
budėjau tamsoje į tave žiūrėdama, vė-
liau pamažu pamažu prisiglaudžiau
prie tavęs, ir miegojome abu susiglau-
dę iki ryto, kol atsibudau, o tu dar mie-
gojai, ir nežinojai visai, kad taip prigludę
viens prie kito visą naktį išgulėjome,
visą naktį ir tik tą kartą, ir daugiau nie-
kad.

Dievulėliau tu mano, Dievulėliau...

Niekada tau nesakiau, o dabar pa-
sakysiu – ne tik tą kartą – sapnuose
glausdavausi, glausdavausi prie tavęs
visa visa visu kūnu, glausdavaus ir
glausdavaus ir alpdavau besiglausdama.

Va ir pasakiau. Ir gerai, pagaliau pa-
sakiau.

Juk nežinau, ar dar kada paskam-
binsi, ar bepaskambinsi.

O jei ir taip, nežinau, ar atsiliepsi,
ar beatsiliepsi.

Kartą per metus, kai eidavau išpa-

žinties, prisipažindavau akis nuleidusi,
kokia nusidėjėlė buvau, juk jau seniai
seniai ištekėjau, ir Balys mylėjo mane,
taip mylėjo, taip mylėjo, ir džiaugiau-
si, kad jam gera, ir man buvo gera,
bet mintyse ne visada jisai buvo, o kar-
tą taip prisiglaudžiau prie jo, taip stip-
riai stipriai, lyg prie tavęs, ir saldu
buvo, taip saldu, taip baisiai saldu,
Viešpatie.

Kartą.

Vieną kartą tikrai.

Bet vis tiek. Juk vis tiek...

Dievulėli mano...

Ar ne nusidėjėlė, sakyk?

Gėda man, tau bepasakojant, bai-
siausiai gėda.

Bet gyvenimas baigiasi, juk baigiasi,
juk visai mažai beliko, ir nematau tavęs
ir ar bepamatysiu, ir nepapasakysiu tau?

Turiu papasakoti.

Ir dar ką papasakosiu.

Su Baliu, amžiną jam atilsį, kurį my-
lėjau, tikrai mylėjau, vienintelį mylėjau,
keturis vaikus juk pagimdėm ir užau-
ginom, ir anūkai – kaip ažuoliukai,
kaip liepaitės – o jau myliu juos, o jau
brangūs jie man – neapsakomai.

Bet kai gimdavo vaikas, glostyda-
vau jo rankutes, kojeles, veiduką, visą
kūnelį ir glamonėdama ieškodavau – ar
nerasiu kokios tavo žymės žymelės –
kreivoko pirštuko ar rudo apgamėlio, ar
žalsvų akių, ar duobutės smakre.

Ir atrasdavau.

Nepatikėsi, bet tikrai atrasdavau,
nors nesakysiu tau ką.

Nes pradėdama juos – teatleidžia
man Viešpats ir Balys teatleidžia, žvelg-
damas iš aukštybių, ir tu man atleisk,
kol gyvas dar atleisk – kiekvieną kartą
pradėdama, karščiausiai Balį mylėdama,
užsimerkusi tave mačiau.

Nusidėjėlė aš, nusidėjėlė...

Atleisk man, Viešpatie, atleisk.

Nemanyk, nesiskundžiu aš, ne, ne,
ką tu. Teneateina tau į galvą tokių
minčių.

O jei nemanai, kad galvoju ir per-
galvoju, kas būt buvę, jei nebūčiau įrė-
musi rankų į tavo krūtinę, tai ir ne-
manyk.

Ne, ne, nesiskundžiu, ką tu, ne ne
ne!

Gražų gyvenimą pragyvenau, tokį
gražų, tikrai gražų, tiek džiaugsmo tu-
rėjau ir dar turiu, tiek laimės valandų
ir valandėlių, Dievulėliau, tikrai daug.

Balys mane labai mylėjo, – taip stip-
riai mane mylėjo, taip atsidavusiai,
taip visa širdim, kaip niekas kitas – nuo
paties pirmojo žvilgsnio, kuriuo į mane
pažvelgė, iki paskutinio savo atodūsio,
nenuleisdamas nuo manęs liūdny akių,
gailėdamas, kad niekas taip manęs ne-
mylės, juk tikrai niekas nebūtų nieka-
da taip manęs mylėjęs, niekas, net ir tu,
žinau, ir tu žinai juk, ar ne?

Ir vaikai mane mylėjo ir myli, ir
anūkai – tokie jaunikačiai, tokios jau-
nikaitės, o viena – kaip aš, ir mano ben-
dravardė, lyg žinodami mano vardu ją
pavadino, visai kaip aš kad buvau – Die-
ve! – ir liemeniu ir stuomeniu ir skais-
čiais veidais ir aukšta krūtine ir ilgom
kojom ir ilgais rankų pirštais ir antakiais
lyg kregždutėm, ir tamsiom akim lyg
juodom vyšniom, ir ilgais lygiais juodais
plaukais, aukštyn sušukuotais, ant pe-
čių užkritusiais, blizgančiu šilku nu-
gulusiais, galvą atmetusi, žingsnį žen-
gia – karalaitė, tikra karalaitė – pama-
tytum, akių neatplėštum, pamanytum,
kad grįžai į jaunystę kartu su manim,
ir nebenorėtum iš ten vėl čionai sugrįžti,
ir aš nenorėčiau, tad gerai, kad nema-
tai ir negali pamatyti nė įsivaizduoti ne-
gali per tuos tūkstančius, tūkstančius
mylių.

Nukelta į 8 psl.

Evaldas Vėgėlė. Pinigų medis

Varžytuvės: banko valdytojo draugiškas šaržas

L. Vasiliauskaitės-Rožukienės nuotraukos

Lito palydėtuvės, euro sutiktuvės: graudžiai, skaudžiai, šmaikščiai ir kandžiai

Laimutė Vasiliauskaitė-Rožukienė

Dailininkų sąjungos galerijoje (Vilniuje, Vokiečių g. 2) surengta paroda „Pinigai karikatūroje II. Pinigai keičiasi, humoras lieka“.

Kodėl „Pinigai karikatūroje II“? Nes tokia paroda apie pinigus (Lietuvos karikatūristų bendruomenės ir Lietuvos banko Pinigų muziejaus sumanymu) surengta antrą kartą. Pirmas kartas buvo prieš 14 metų Lietuvos banke (tada 22 autoriai rodė per 100 karikatūrų ir satyrinės plastikos darbų). Šiai antrajai parodai 27 originalūs saviti menininkai pateikė 134 darbus (tiesa, į katalogą ir parodą pateko 118 karikatūrų). Ekspozicija apie pinigus galima nemokamai grožėtis iki spalio 22 dienos.

„Pinigams reikia išsakyti, o ne vergauti“, arba Gintaras Jocius, cituodamas Karlą Valentiną, „Šiandien yra rytdienos seni geri laikai“ (parinkau jų *credo* iš katalogo, nes man jos pasirodė šmaikščiausios), o pasirodo, visa ši trijulė ir yra konkurso laureatai. Jie laimėjo pagrindinį prizą (1000 eurų, maždaug po tūkstantį litų): Gintaras Jocius – pirmąją, Ilją Bereznickas – antrąją, o Šarūnas Jakštas – trečiąją. Juos išrinko komisija, surengusi šią parodą-konkursą: Lietuvos banko Pinigų muziejaus ir Nacionalinės karikatūristų asociacijos *Humor Sapiens* atstovai. Dar būtų paskatinamųjų prizų – Jonui Varnui, Justinai Puidokaitei ir Gintautui Stankevičiui. Tiesa, dalyvauti buvo galima visiems norintiems (ir neprofesionalams), visiems, kas moka piešti ant popieriaus ar skaitmeninėmis programomis, tačiau nugalėjo šmaikščios, meniškios karikatūros, estetiškai prabilusios humoro, satyros ar ironijos kalba. Dauguma dalyvių buvo iš Vilniaus ir Kauno, po kelis iš Klaipėdos, Varėnos, Skuodo r. ir kt.

Jono Varno karikatūra

I vietos laimėtojas karikatūristas Gintaras Jocius prie savo darbų

Dalyviai. Per parodos atidarymą nacionalinės karikatūristų asociacijos vadas Jonas Varnas kalbėjo šmaikščiai, pvz., kodėl Lietuvoje anksčiau euras nebuvo įvestas? Mat nusikalstamas pasaulis jam dar nebuvo pasirengęs. Kaip parodos kataloge sako karikatūristas Ilja Bereznickas, „...šiai pasaulyje nėra nieko tikro, išskyrus mirtį ir mokesčius“, arba kitas – Šarūnas Jakštas, cituodamas Seneką –

dradarbiauja su Lietuvos leidyklomis. Su jo kūryba galima susipažinti internetinėje svetainėje www.GintarasArt.com Daugiausia knygų iliustravo vaikams (J. Marcinkevičiaus „Grybų karas“, M. Vainilaičio „Ežiukai Devyžiukai“, V. Žilinskaitės „Kelionė į Tandadriką“, J. Avyžiaus „Bardo nuotykių“, K. Binkio „Kiškių sukilimas“, lietuvių liaudies pasakos „Nėgirdėtos neregėtos pasakos“). Gintaras domisi isto-

Apie prizininką. Užkalbinau pagrindinį prizininką Gintarą Jocių, kuris karikatūra susidomėjo prieš ketverius metus, yra profesionalus menininkas (VDA baigė 1994 m.), knygų iliustruotojas ir grafikos dizaineris, šiuo metu gyvena JAV, New Jersey valstijoje, ten aktyviai dalyvauja visuomeninėje veikloje, yra savaitraščio „Amerikos lietuvis“ bendradarbis: siunčia savo karikatūras, fotografijas, straipsnius, kartu aktyviai ben-

dradarbiauja su Lietuvos leidyklomis. Su jo kūryba galima susipažinti internetinėje svetainėje www.GintarasArt.com Daugiausia knygų iliustravo vaikams (J. Marcinkevičiaus „Grybų karas“, M. Vainilaičio „Ežiukai Devyžiukai“, V. Žilinskaitės „Kelionė į Tandadriką“, J. Avyžiaus „Bardo nuotykių“, K. Binkio „Kiškių sukilimas“, lietuvių liaudies pasakos „Nėgirdėtos neregėtos pasakos“). Gintaras domisi isto-

rija, yra sukūręs grafines noveles „Vikingų žygis į Apuolę“, „Milžinkapis“, „Gintaro kelias“, iliustruoja istorines-nytokines Skomanto serijos knygas. Lietuvos banko Pinigų muziejaus vedėjas Vidmantas Laurinavičius per atidarymą kalbėjo, kad karikatūra jautraus menininko žvilgsniu labiausiai atspindi visuomenės baimes ir lūkesčius ir kad verta palydėti litą su humoru. Teikė dovanėles (mėlynus krepšelius) visiems be išimties parodos dalyviams, o lankytojai dar buvo vaišinami vynu ar sultimis, riešutais, sūriu, sausainiais.

Taigi su litu menininkai atsiveikino pirmieji. Graudžiai, skaudžiai, šmaikščiai ir kandžiai. Kai ateis euras (nuo 2015 m. sausio 1-osios), per dvidešimt metų cirkuliuavę mūsų litai su centais taps muziejų eksponatais. Pasirodo, apyvartinės euro monetos visoje ES (kitaip nei jų banknotai) nėra vienodos: antroji jos pusė – nacionalinė. O mūsų simbolis Vytis, kuris per 600 m. puošė įvairius lietuviškus pinigus (denarus, pusgrašius, grašius, litus), puoš ir antrąją nacionalinę euro monetos pusę ir cirkuliuos eilinio europiečio (jų per 330 milijonų) kišenėje. Tris Lietuvos valstybės eurų monetų herbo simbolius Vyčius sukūrė skulptorius Antanas Žukauskas (UAB Lietuvos monetų kalykla pirmuosius jų pavyzdžius nukaldino šių metų pavasarį). Renginio pabaigoje skelbtas aukcionas, kuriame buvo galima „išsigyti autorinių darbų ir specialiai renginiui dedikuotų linksmų, profesionaliai nupieštų šaržų, humoristinių piešinių“, neįvyko, nes lankytojai nebuvo tam pasirengę arba neatvyko pinigingesnių lankytojų. □

Didžiausias Barcelonos metų renginys La Merce: šventė, kurią būtina pamatyti

Algis Vaškevičius

Apie 3 milijonus gyventojų turinčiame Ispanijos Barcelonos mieste visada gausu turistų, bet ypač jų pagausėja rugsėjo pabaigoje, kai čia penkias dienas švenčiama pagrindinė šventė, vadinama *La Merce*. Skaičiuojama, kad pažiūrėti jos metu vykstančių apie 600 skirtingų muzikos, meno, cirko, šokio, ugnies festivalio renginių atvyksta dar apie milijonas svečių iš viso pasaulio. Taip buvo ir šiemet – tas kelias dienas Barcelona tiesiog užė, o pagrindinė fiestos diena – rugsėjo 24-oji, kuri yra nedarbo diena, leido visiems pasidžiaugti išpūdingais renginiais.

La Merce šventė turi religines ištakas. Tokiu būdu pagerbiama Gaiestingoji Mergelė (ispaniškai *Mare de Déu de la Merc*), kuri yra Barcelonos arkivyskupijos šventoji globėja. Katalonų kalboje žodis „merce“ reiškia tarnauti, padėti, užjausti. Barcelonos gotikos kvartale yra Mergelės dedikuota bazilika, kur medinis jos atvaizdas yra garbinamas.

Šis festivalis turi labai senas tradicijas, kurios skaičiuojamos nuo 1687 metų, kai Barcelona kentė nuo skėrių antplūdžio. Norėdama kovoti su vabzdžiais, tuometinė miesto valdžia nutarė prašyti Gaiestingosios Mergelės pagalbos. Kai skėriai netrukus dingo, ji buvo įvardinta miesto globėja, nors šį faktą Romos popiežius pripažino oficialiai tik 1868 metais. Nuo tada ši šventė minima kasmet.

Visų penkias dienas vykstančių apie 600 renginių pamatyti tiesiog neįmanoma, tačiau yra keletas tokių, kuriuos pamatyti tiesiog būtina ir be kurių šventė neišvaizduojama. Jie yra susiję su šio Katalonijos krašto folkloro tradicijomis ir jų nepamatysi kitur. Vienas tokių renginių – bėgimas su ugnimi, kuris vaizduoja nelabųjų varymą į pragarą. Jo metu turistams rekomenduojama saugoti drabužius ir akis, kad ant jų nepatektų ugnies.

Pats žinomiausias ir labiausiai laukiamas reginys yra vadinamoji milžinų eisena. Jos metu pagrindinė miesto gatvėmis žygiuoja didžiuliai įvairūs folkloro personažai – ponai ir tarnaitės, klounai ir gydytojai, teisėjai ir ūkininkai. Šios figūros yra apie 5–6 metrų aukščio, kiekviena iš jų sveria apie 60 kilogramų. Didžiules figūras, įlindę į jų vidų, neša vyrai, kuriems tai ištis labai nelengvas darbas – trumpam stabtelėjus gali pamatyti iš figūros vidaus atsigaivinti iškištus jų prakaito išpildytus veidus. Figūras lydi „sardana“ vadinamo šokio grupės, kurių nariai groja dūdelėmis, muša būgnus. Viskas susilieja į tikrą siautulingą fiestą.

Šiemet į centrinę senamiesčio Jaume aikštę beveik dvi valandas žygiavo apie 100 įvairių gigantiškų išradingai papuoštų didžiulių figūrų. Rytojaus dieną toje pat aikštėje buvo galima dar kartą visas figūras apžiūrėti dienos šviesoje ir išrinkti pačias išpūdingiausias. Žmonių čia susirenka tiek, kad sunku net pajudėti, bet fotografuoti aukštai virš minios iškilusias figūras visai nesudėtinga.

Dar viena išskirtinė *La Merce* šventės tradicija – unikalus žmonių pi-

Milžinų eisena sutraukia minias turistų

Algio Vaškevičius nuotraukos

Parodoje „1714 metai“ – svarbiausi istoriniai įvykiai

ramidžių statymas, kurio neteko matyti niekur kitur. Įvairių regionų žmonės visus metus ruošiasi, treniruojasi ir šventės metu aikštėje stato piramides – sustoja vieni kitiems ant pečių. Piramidė pasiekia septynių žmonių aukštį, o ant paties viršaus kopia 7–8 metų vaikai. Nėra jokių apsaugos priemonių, apatiniai figūras laikantys vyrai net dreba nuo įtampos ir svorio, o lipama basomis statant kojas ant pečių ir ant juosmenis juosiančių medžiaginių juostų. Išpūdis ištis nepaprastas, ir kai pasiekama viršūnė, pasigirsta minios plojimai, o išardyti tokią piramidę taip pat reikia daug meistriskumo.

Toje pat aikštėje šventės dienomis ant senųjų pastatų demonstruojamos vaizdo projekcijos. Kasmet Barcelonos fiestoje vieši koks nors Europos miestas, šiemet tai buvo Švedijos sostinė Stokholmas, tad projekcija buvo skirta Katalonijos ir Švedijos draugystei, buvo prisiminta šalių istorija, papasakoti folkloro elementai. Ant didžiulio savivaldybės pastato rodoma projekcija ištis stebino technologijų modernizmu. Švedijos atlikėjai dalyvavo ir kituose renginiuose, koncertus surengė kelios labai populiarūs Šve-

dijos roko grupės. Kaip ir visi šventės renginiai, koncertai, vykę Barcelonos aikštėse, buvo nemokami. Nemokami rugsėjo 24-ąją buvo ir visi miesto muziejai, tad turistai pasinaudojo puikia proga pataupyti, juolab kad muziejų bilietas čia kainuoja ne mažiau kaip 8–9 dolerius.

Ta proga įdomu buvo vėl aplankyti didžiojo dailininko Pablo Picasso muziejų, kuriame sukaupta labai daug įvairių laikotarpių darbų, užsukti į Moderniojo meno muziejų, pamatyti genialiojo architekturo Antoni Gaudi suprojektuotus Guell rūmus, stebinančius savo modernizmu. Išpūdingas ir kitas jo statinys – vadinamoji „La Pedrera“ arba Milo namai,

pastatyti 1906–1912 metais. Čia buvo galima apsilankyti naktį, kai pastato terasa buvo išradingai apšviesta, aplink gaudė miesto garsai, o netoliese švietė nemirtingoji La Sagrada Família bažnyčia.

Ispanija bei Katalonija garsi savo kulinariniu paveldu, taip pat alumi. Tad šventės dienomis buvo surengta ir alaus bei *tapas* (taip vadinamos ispaniškos užkandėlės) šventė. Buvo išgerta daugybė litrų nestipraus vietinio „San Miguel“ alaus, suvalgyta daugybė įvairiausių ir labai skanių užkandėlių.

2014-ieji Katalonijai ypatingi – rugsėjo 11-ąją sukako lygiai 300 metų nuo tos dienos, kai po 18 mėnesių šturmo Barcelona krito ir Katalonija buvo okupuota Ispanijos kariuomenės. Valsybingumo idėja iki šiol labai stipri tarp vietos gyventojų, kurie nuolat reikalauja nepriklausomybės. Dabartinė Katalonijos vėliava nesikeitė nuo 1050 metų ir yra gerokai senesnė nei Ispanijos. Ir šios šventės metu aikštėse buvo skanduojami Nepriklausomybės šūkiai, Nepriklausomybės viltys tiesiog tvyrojo ore, virš Jaume aikštės buvo išskleista milžiniška Katalonijos vėliava ir užrašas „Iki lapkričio 9-osios

Žmonių piramidės – unikali Katalonijos tradicija

liko 46 dienos”, kuris, tiesa, netrukus buvo nuimtas.

Būtent lapkričio 9-ąją numatyta surengti referendumą dėl Katalonijos nepriklausomybės nuo Ispanijos. Tiesa, kai Katalonijos prezidentas Artur Mas, dalyvavęs ir *La Merce* renginiuose, paskelbė apie referendumo surengimą, Ispanijos Konstitucinis teismas sustabdė šį sprendimą. Tačiau noras turėti valstybę čia labai stiprus, referendumas, nors ir neteisėtas, vis tiek gali įvykti, nors katalonus gerokai atšaldė Škotijos referendumo rezultatai, kai 10 procentų skirtumu nugalėjo Škotijos atsiskyrimo nuo Didžiosios Britanijos priešinkai.

Labai įdomi buvo paroda „1714 metai“, kurioje pristatyti istoriniai dokumentai, priminę apie prieš 300 metų įvykusią Katalonijos okupaciją ir valstybingumo praradimą. Parodoje panaudota nemažai modernių technologijų, pateikta daug įdomių faktų, dokumentų, nuotraukų, liudijančių apie šios labai ekonomiškai stiprios Ispanijos dalies istoriją. Jau greitai paaiškės, kaip toliau klostysis šio regiono likimas, nes Madridas, jausdamas žmonių nuotaikas, negaili įvairių pažadų.

La Merce vainikuoja milžiniškas fejerverkas, rengiamas prie garsiojo Barcelonos muzikinio fontano. Šiemet čia buvo surengta beveik valandos trukmės ugnies, vandens ir muzikos šventė, kurios metu rodyta didžiulė vaizdo projekcija, priminusi Katalonijos istoriją, į dangų buvo iššauta apie 100 000 fejerverkų, magiškuoju vadinamas fontanas sužėrėjo visomis spalvomis. Minia į aikštę pradėjo rinktis gerokai prieš renginį, ir žmonių buvo tiek daug, kad net didžiulė teritorija sunkiai galėjo juos sutalpinti. Visiems buvo dalinamos šaltosios ugnelės, ir kai vienu metu visos jos buvo uždegtos, vaizdas buvo tiesiog neapsakomas. Tokį dalyką gali pamatyti tik vieną kartą gyvenime. □

Didieji išbandymai

Ištrauka iš rašomos knygos

Astrida Petraitytė

Buvo 1986-ieji. Algirdas staiga gavo ypač suklusti – pavojaus ženklai ėmė reikštis vienas po kito. Vis kuris nors bičiulis ir bendražygis buvo pakviečiamas „pokalbiui“ į KGB. Kartą jį aplankė Liudas Simutis – buvęs iškviestas dėl teksto, ginančio A. Svarinską, „Lietuvos ateityje“, ir perspėjo: tavo pėdsakus jau užtikę, turi būt pasiruošęs. Tuoj Algirdas pats pajuto – lipa ant kulnų, meistriskai, metodiškai. Jau vėliau sužinos KGB sekimo sistemą, neoficialias pareigybes. Štai *toptuny* (trepsetojai) – prisvilę vienoje vietoje ir stebintys vieną objektą (pvz., namo įėjimą – kas ateina, kas išeina), štai *legavyje* (skalikai) – lakstantys sekamajam iš paskos nelyg medžioklės šunys paskui grobį. Pastarųjų dieną nepamatysi, moka maskuotis, bet vakare, sutemus, jie priversti priartėti, tada ir atsiranda tavo akiratyje. Paprastai po du, o už jų dar mašina. Jei staiga atsisuki, kažkurį užfiksuoja – jis už pirmo posūkio dingsta, netrukus vėl išnyra, kiek pakeitęs įvaizdį (pvz., užsidėjęs kepure). Yra ir totalus sekimas – siekiant nustatyti visus sudominusio žmogaus kontaktus – trunkantis apie du mėnesius, per tą laiką ryšių tinkelis ir išryškėja... Čia jau metamos stipresnės pajėgos – dviejų mašinų brigada, nuo ankstyvo ryto iki vėlyvo vakaro.

Algirdas su bičiuliais, taip pat jau užfiksavusiais keistus personažus, jiems iš tolo asistuojančius, sutarė – apsimesti, kad nepastebi. Tada turi tam tikrą pranašumą – jie mano, kad jų nematai, pasidaro mažiau atsargūs, o tu gali prisiderinti prie situacijos, pvz., neiti ten, kur buvai numatęs. Bet kartais tenka rizikuoti. Štai kai prisireikė gelbėti iš psichiatrinės Mindaugą Tomonį ir jie kiekvienam sutiktam užsieniečiui stengėsi įduoti – išvežimui, perdavimui, paskelbimui – šią situaciją nušviečiantį tekstą, Algirdas nutarė tam pasitelkti ir savo pusseseres, iš Kanados atvykusias į lietuvių kalbos kursus, apsistojusias, kaip ir kiti kursorantai, Olandų gatvės bendrabutyje... Jas aplankęs įdavė raštą, atsiveikinęs pasuko link stoties – namo, į Kauną. Iškart pajuto, kad yra lydimas. Išėdęs į traukinį vylėsi, kad Vilniaus vyrukai savo darbą užbaigė, jis galės likti neatpažintu – jie juk nežino, kas čia toks, pas užsieniečius apsilankęs... Bet Kaune dėl viso pikto nevyko iškart į namus – nukeliavo priešingon pusėn, į Panemunės šilą. Bet ir ten – kažkokia moteris jam limpa ant kulnų! Algirdas pasėdi ant suoliuko, ji dingsta, jis pradeda eiti – ji vėl išnyra. Tiesiai kirtęs miškelį, pasiekė stotelę, atsėdėjo laukti troleibuso, jau beveik ramus uodegos atsikratęs, tik – privažiuoja mašiniškė, iš jos išlipa du vyrukai, tiesiai prie jo: „Parodyk dokumentus“. Mat jiems nusibodo būti vedžiojamiems už nosies, o juk tiesmukai veikti jiems irgi nesvetima. Specialistai, tikrai specialistai, juk miškas, kurį tas nenaudėlis kirto, didžiulis, bent keli išėjimai iš jo, bet – nepametė iš akių!

Kai Algirdas, ilgus metus atstovėjęs eilėje gavo butą ir apsigyveno daugiaaukštyje Viršuliškėse, čia, žinoma, irgi yra speičiamas. Kartais magėdavo patikėti – atsikabino!; bet tai tebūdavo trumpalaikės iliuzijos... Štai išeina anksti ryte, vis pasidairydamas – ir laiptinėje, ir kely iki troleibuso – atsidūsta su palengvėjimu: tuščia... Bet... išoka į troleibusą ir pajunta, kad žvilgsnis jo pusėn visai neatsitiktinis... Taip nuolat sekliams lipant ant kulnų, galiausiai ir jo kūnas, ir protas tapo tarsi nerimastingos įtampos įkrauti – net užrakinęs buto duris nesijautė pasislėpęs... Siela troško atilsio valandėlių, akys dairėsi ramybės oazės. Ir štai! Jau pastatytas, bet dar neveikiantis tiltas prie Pedagoginio, be automobilių ir praeivių – Algirdas parimsta ant jo turėklų, žvelgia į tekančią Neries srovę, patirdamas išloštos laisvės akimirksnį. Įaudrintas persekiojimo, Algirdas tarpais sumano pats iškrėsti smulkia kiaulystę – tarsi

bent šiek tiek atstatydamas teisingumą... Štai ima ir aplanko... ne savo draugus, ne bendražygius, o – na, ne priešus, tik priešelius, jam kiaulystės krečiančius... Padarė vizitą ir savo laboratorijos viršininkui – šis, žinia, žioptelėjo dėl tokio nelaukto bičiuliškumo; Algirdas žinojo jį esant nepatikimu (byloje vėliau pamatys liudijimą – Patackas yra sudaužęs indą su rūgštimi – tai turėjo liudyti to niekadėjo aspiranto antitarybiškumą...) Bet su niekuo detais – ar tuo labiau bendražygiais – žinojo turįs bendrystę kuo mažiau demonstruoti. Patirtis Algirdui leido suvokti: kratos vykdomos iš ryto, tarp 7 ir 8 valandos, dažniausiai pirmadienį (juk reikia savaitę turėti tardymams, aptiktų įkalčių „apmąstymams“) – ir vienu ypu pas visus, viena byla susietuosius... Visą dešimtmetį – nuo 1976 iki 1986-ųjų – Algirdas tuo frustraciniu režimu ir gyveno: vis laukdamas pirmadienio rytą svečių, lengviau atsidusdamas, tą pavojingą zoną „prašokęs“... Bet štai ir sulaukė – vieną rytą skambutis į duris, pro akutę matosi bent kelios skrybėlėtos galvos. Įgriuvo – aštuoniese, dar du *poniatyje*. Pagal KGB instrukcijas, tie du „niekuo dėti pašaliečiai“ turi sėdėti, stebėti ir

Buvęs KGB pastatas priešais Lukiškių aikštę

garantuoti, kad viskas – pagal įstatymus (nors ta „visuomenės akis“ dažniausiai komjaunimo aktyvistai ar tiesiog *stukačiai*)...

Kone tuo pačiu metu kaip ir Algirdas, kvietimo apsilankyti KGB rūmuose sulaukė ir vyresnysis Patackas, tad dažniausiai abu kartu iš Kauno ir važinėja... Netrukus ritualas jau įprastas. Įeina iš kairės KGB rūmų pusės į nedidelį kambarėlį, kuriame randa kelias belūkuriojančias personas, dviejų tipų, visai skirtingų tikslų – vieni iškviešti (ir be jokio noro atvykę, tad nerimo kupini) liudininkai, kiti – savo uždirbtų grašių (70-ies rublių, jei užduotį vykdė vienas, ar pusė to – jei dviese) atsiimti atėję *stukačiai*... Velniškas sumanymas – susodinti išdavikus ir aukas į vieną kambarėlį. Kartkartėmis vis atsirado tarnybinio kabineto durys, iš tarpdurių pirštas beda į kurį nors laukiantįjį...

Algirdas, kai yra pakviečiamas, visus tardytojų mėginimus jam ką pripašyti užsispyrusiai neigia. Ir štai, jau eilinį kartą abiems traukinyje su tėvu sėdint, į tardymą keliaujant, Algirdas susirūpino – pamiršęs pasiimti nosinę... Antanas Patackas sūnui įdavė savąją – senovinę, išsiuvinėtą. Algirdas pirmasis kviečiamas pas tardytojus, Tėvas lieka laukti. Pakviestas į kabinetą, seno pokario metų tardytojo Pilelio yra šio bei to gan vangiai paklausinėjamas, bet netrukus: „Jus kviečia prokuroras Bakučionis...“ Prokuroras pasitikslina: „Tai neigiat savo dalyvavimą pagrindžio leidiniuose?“ Žinoma, kad Algirdas neigia. Be didesnių kalbų prokuroras pastumia jam raštą: remiantis tuo ir tuo, pilietis Algirdas Patackas yra sulaikomas, nes yra kaltinamas pagal LTSR BK 199(1) straipsnį.

Tardytojas Antanas Stepučinskas (dabar aukš-

tas pareigūnas generalinėje prokuratūroje) kažkaip perprato, kad galėjau slaptus popierius slėpti uošvijoje (šiaip jis tardant nerodė ypatingo entuziazmo, buvo tik pradedantis KGB leitenantas). Tuoj pat uošvijoje buvo padaryta grubi krata, netgi palėpėje išplėtos colinės grindys, betgi nieko nerasta. O tuo tarpu tai, kas juos domino, buvo pritvirtinta iš apačios prie paprasčiausio išklebusio lauko staliuko, žiemą vasarą stovėjusio sode...

Iš prokuroro kabineto – tiesiai į rūsį. Laiptais žemyn – peržengiant ribą tarp skaistyklos, iš kurios iki šiol žinodavai vėl sugrįšias į savo žemiškąjį gyvenimą, ir – pragaro, iš kurio kažin ar beištrūksi... Vos nusileidus iškart – į *boksa*. Algirdui išganingais tapo girdėtieji senų kalinių, jo mokytojų pasakojimai ir perspėjimai – o šiaip, ką turėtum patirti uždarytas nelyg stačiame karste, kai atsisėdęs ant vienintelio esančio ir telpančio baldo – taburetės, keliais atsiremi ir užsitrenkusias storas duris?! Jokio langelio, jokios angelės, tik apgrotuota lemputė viršuj spingsi... Ir nieko nežinai – kiek tau čia lemta išbūti... Algirdas, nors ir prisimindamas perspėjimus: *boksas* – pagąsdinimui, klaustrofobijai įvartyti, ilgai ten nelaišys, bet ima jausti, kad nerimas karščiu muša kūną. Po to buvo nuvestas į kamerą – keistoką, juk jos irgi nekart jiems, pavojingų kelių žengiantiesiems, vyresniųjų, patyrusiųjų, buvo piešiamos... Kaip reiks miegoti ant to siauro suolo pasieny? – sukrebždėjo; nieko kito bent varganam poilsiui tinkamo nebuvo, tik stalas, nuo sienos atlenkiamas. Bet tuoj patyrė, kad čia tik kratos kamera – turėjo palikti ir diržą, ir batų raištelius... Tada jau pakliuvo į „savąją“, 13-ą, kamerą šiame dar caro laikų pastate. Keturios geležinės prie grindų privirintos lovos, grindys storų lentų, kelios taburetės, kampe *paraša* (naktipuodis – kibiras). Duryse langelis – *kormuška* ir akutė... Lentynėlė keletui tavo daiktelių susidėti. Algirdas kameroje rado vieną kaimyną, kaip paaiškėjo – valiutos spekuliantą, kurį greit pakeitė mafijozas iš Šiaulių. Juk politinis negalėjo būti įkurdintas su tokiu pačiu... Algirdas jau žinojo: politinio kaimynas turi būt ne tik kriminalinis, bet ir *utka*, antis, palasiojanti žinių tiems aukštu aukščiau esantiems, geraširdiškai patarianti nesispyrioti prieš tardytojus. Jau link pabaigos ėjo XX amžius, pūstelėjęs „humanizmo dvasios“ ir į KGB kalėjimus – dar 6-ame dešimtmetyje užsibaigė pirštų laužymai tarp durų, ir tardytojų kontingentas tapo „tautinis“ – vienas kitas rusas užsiliko, dauguma kadrujų jau buvo lietuviai. Fizinės

kankynes didžia dalimi pakeitė rafinuoti psichologiniai metodai, individualiai kiekvienam pritaikomi – sulig jo silpna vieta. O pokaryje būta atvejų, kai tardomieji surištom rankom mesdavosi pro langą, tēkšdavosi ant šaligatvio apie tuos požemio pragarus menkai ką nutuokiančių praeivių siaubui – rinkdavosi savizudybę, kad neprasitartų.

Vos įsikūręs kameroje, Algirdas sulaukė ir maisto porcijos – batono ir virtos dešros gabalo. Jau buvo bemanas, kad visai neblogai čia maitina, bet kaimynas pasišaipė: nesitikėk, kad ir kitąkart to gausi... Algirdui taip ir liko mįslė – kas iš KGB juo taip pasirūpino – juk pirmą dieną jam visai nepriklausė gauti valgyt, kažkas, regis, nupirko ir atsiuntė...

Taip prasidėjo kalėjimo kasdienybė, belaukiant teismo, nuosprendžio ir kelerių metų bausmės termino. O ši kasdienybė sustyguota vienodai visuose KGB kalėjimuose – nuo Vištyčio iki Vladivostoko.

Gultis privalu dešimtą, nors ir nemiegotum, turi gulėt užsiklojęs, pernelyg nesiblaškydamas. Ir naktį kas keliolika minučių barkšteli durų akutė – esi prižiūrimas.

O juk vasara, už grotuotų, Konservatorijos pusėn išeinančių langų dar šviesu, dar šurmulingo gyvenimo aidai juos pasiekia... Kažkas nerūpestingai juokiasi, kažkas skubėdamas kaukši, kažkieno vaikais dar čiauška... Prikeliamas esi šauksmu pro langelį šeštą ryto – *otboi!* Bet gali gulėti ir dieną – ši privilegija suteikiama tik KGB tardymo kalėjimų įnamiams, ne to rango kalėjimuose dieną lova privalo būti dailiai paklota, turi sėdėti ant taburetės.

Tęsinys kitame numeryje

Toli nuo Tėvynės: išlikti lietuviais

Lidija Veličkaitė

1990 m. JAV vyko apklausa, kurioje buvo tik vienas klausimas: Kokios tautybės jūs esate? 990 tūkstančių atsakė, kad jie yra lietuviai. Jei prie tų skaičių pridėtume jų vaikus, anūkus ir dar naujus emigrantus, susidarytų gerokai daugiau kaip milijonas JAV gyvenančių lietuvių. Lietuviai į Ameriką emigravo trimis didelėmis bangomis. Pirmoji banga buvo cariniais laikais. Tada emigravę žmonės nebuvo labai išsilavinę, bet jie pastatė lietuviškas bažnyčias, įsteigė lietuviškas mokyklas, įkūrė lietuvišką spaudą. Daugelis iš jų net neišmoko anglų kalbos. Paskui sekė antroji banga, vadinamieji „Dievo paukšteliai“. Jie iš Lietuvos pasitraukė 1944–1945 m., bėgdami nuo komunizmo grėsmės. Ši banga pasižymėjo tuo, kad tai buvo daugiausia išsilavinę žmonės. Ir jiems buvo taip pat labai svarbu likti lietuviais. Todėl tėvai stengėsi vaikus išmokyti lietuviško rašto ir kalbos. Po Lietuvos Nepriklausomybės atstatymo 1990 m. pasipylė nauja emigrantų banga. Jie yra panašūs į šiandienę Lietuvą.

Norisi papasakoti, kaip sekasi gyventi antrosios bangos emigrantų Petronėlės (Guogaitės) ir Ciprijono Barkauskų, emigravusių į JAV 1949 m., dukros, garsios visuomenininkės ir politinės veikėjos Angelės Barkauskaitės-Nelsienės ir Romo Nelso anūkei Kristinai Katarinai Narbutaitėi. Tai jau ketvirtosios kartos šeimos atstovė, gyvenanti svetimose šalyje.

Kristina gimė 1995 m. gruodžio 21 d. Fullertone, Kalifornijoje (Fullerton, Ca), Audros Nelsaitės-Narbutienės ir Rimo Narbuto šeimoje. Be jos šeimoje auga dveji metai vyresnis brolis Tomas, kuris dažnas svečias Lietuvoje. Angelė ir Romas Nelsai užaugino tris dukras, iš kurių viena jau minėta Audra, kitos – Renata ir Inga. Renata ir Raimondas Pauliai užaugino sūnus Viktorą, Aleksą, Romuką, dukrą Eriką. Inga ir Vitas Rugieniai – dukras Emą ir Miją, sūnus Aleksą ir Andrių. Visos Angelės ir Romo Nelsų dukros, žentai ir dešimt anūkų kalba ir rašo lietuviškai. Tai didelis senelių ir tėvų nuopelnas. Teko girdėti A. Nelsienės griežtą toną, kalbantis lietuviškumo tema su anūku Tomu Lietuvoje.

Penkerių metų Kristina pradėjo lankyti St. Juliano katalikišką pradžios mokyklą: vienerius metus praleido darželyje ir aštuonerius mokslo metus – mokykloje. Mokyti sekėsi gerai, išmoko skambinti pianinu, vėliau – groti gitara. Dalyvavo įvairiose sporto šakose, žaidė tinklinį, pasižymėjo kaip greita bėgikė. Sekdama močiutės pavyzdžiu, neatsiliko ir visuomeninėje veikloje. Dalyvavo įvairiose mokykloje veikusiose organizacijose. Lankydamosi bažnyčioje, Kristina lietuvišką šv. Mišių metu patarnaudavo kunigui, padėdavo išnešioti maistą lietuviškuose renginiuose.

Baugusi pradinę mokyklą, Kristina kaip priklausanti išskirtinių, geriausių mokinių grupei buvo priimta į prestižinę keturių klasių Troy Tech gimnaziją Fullertone, Kalifornijoje mokytis pagal valstybinio lygio specialią programą. Mergaitė aktyviai dalyvavo gimnazijos veikloje, visiems ketveriems metams buvo išrinkta į gimnazijos prezidento patarėjų komitetą (Principal's Advisory Board). Kaip pasižymėjusi atletė, Kristina buvo gimnazijos bėgikų ir tinklinio Varsity (aukštesnio lygio) komandose, tad kiekvienais metais varžėsi Kalifornijos valstijos (CIF) rungtynėse. Su tinklinio komanda žaidė Atlantoje, Georgija valstijoje moksleivių olimpiadoje. Gimnaziją baigė su aukščiausiais mokslo pažymiais ir federaline stipendija, įvertinta Kalifornijos valstijos atžyma (California Seal Bearer). Kristina pateko į geriausių gimnazijos mokinių sąrašą. Taip pat ji išskirta kaip aukšto lygio atletė. Pagal mokyklos programą jai buvo leista atlikti 175 valandų neapmokamą stažuotę akių gydytojo klinikoje. Baigus gimnaziją, Kristinai buvo pasiūlytas apmokamas darbas šioje klinikoje, kur ji dirbo iki mokslų metų pradžios Chapmano universitete, Orange mieste, Kalifornijoje.

Kristinai labai patiko biologijos ir anatomijos pa-

Iš kairės pirmoje eilėje: Audrius, Ema ir Mia Rugieniai, Angelė ir Romas Nelsai, antroje eilėje – Kristinos palydovas Aleksas Rugienius, Kristinos krikšto tėvai Inga ir Vitas Rugieniai, Audra Narbutienė, Kristina Narbutaitė, Erika ir Viktoras Pauliai

mokos, tad baigusi gimnaziją, ji nutarė tęsti medicinos srities mokslus. Svajono netgi atvažiuoti mokytis į Lietuvą. Tačiau apsigalvojo, nes norėjo likti arčiau šeimos ir giminių. Nors jai buvo pasiūlymų studijuoti garsiuose JAV universitetuose, pasiliko Kalifornijoje ir įstojo į privatų Chapmano universitetą, kur jai suteikta stipendija. Su Chapmano universitete pasirinkta programa ji tikisi stažuotis užsienyje, įskaitant ir Lietuvą. Vos pradėjusi mokytis, ji jau sugebėjo įsidarbinti Chapmano universiteto bibliotekoje.

Pasiuokojančiomis motinos pastangomis Kristina penkiolika metų Los Angeles lankė Šv. Kazimiero lietuvišką šeštadienį mokyklą. Kadangi broli Tomą mama jau veždavo mokytis į šią mokyklą, 3 metų sesutė taip pat veržėsi važiuoti. Mokykloje jau veikė tokiems mažiems vaikučiams įsteigta „kiškių“ klasė, kol jie sulauks mokyklinio amžiaus. Mokyklos programoje: lietuvių kalba, Lietuvos istorija, geografija, religija, kultūriniai dalykai – lietuvių tautos papročiai ir tradicijos. Kiekvieną šeštadienį, prieš prasidedant pamokoms, mokyklos aikštėje moksleiviai pakelia Lietuvos ir JAV vėliavas, sugieda Lietuvos himną, sukalba ištikimybės Amerikai priesaiką ir mokinių malda.

Kaip lietuviškų tradicijų tęsėja, Kristina įsijungė į lietuvių tautinių šokių kolektyvą – Lietuvių bendruomenės „Spindulio“ ansamblių, su kuriuo dalyvavo įvairiuose pasirodymuose – dainų ir tautinių šokių šventėse Čikagoje, Los Angeles, Bostone, jaunimo šventėse, blynų baliuose.

JAV tautinių mažumų mokyklos visos yra privačios, išlaikomos pačių tautiečių lėšomis. Lietuviškomis šeštadieninėmis mokykloms išlaikyti lėšas skiria JAV Lietuvių Bendruomenė, Lietuvių Fondas ir patys lietuviai. Dirbantiems mokykloje mokytojams mokami simboliniai atlyginimai.

Nuo šeštos katalikiškos St. Juliano mokyklos klasės Kristina su mama Audra Narbutiene įsijungė į labdarinę visuomeninę veiklą – „Valstybinę šalpos lygą“ (National Charity League). JAV gimnazijose veikianti „Valstybinė šalpos lyga“ turi skyrius daugelyje šalies regionų. Mama ir duklė įsipareigojo šešerius metus savanoriauti, tai yra padėti sunkiai besiverčiantiems žmonėms, seneliams, benamiams, lankyti juos ligoninėse ir namuose. Jos vežiodavo maistą seneliams ir ligoniams pagal „Maistas ant ratų“ programą, dalyvavo įvairiose aukų rinkimo akcijose. Ši veikla padėjo suprasti, kad gyvenime reikia siekti ne tik sau malonumų, bet atjausti tuos, kurie dėl vienokių ar kitokių priežasčių negali savimi pasirūpinti, ir padėti jiems.

Šiais 2014 m. „Valstybinės šalpos lygos“ programa užbaigta Anaheim Hyatt viešbučio salėje įvykusių šešerių metų savanoriavimo programą baigusiu 23 debiutančių baliu. Jos buvo pasipuošusios baltomis, kaip gulbės pūstomis suknelėmis su ilgomis iki alkūnių pirštinėmis. Debiutantėms reikėjo atsiskaityti visuomenei už nuveiktus darbus (kaip jos suprato šios veiklos prasmę) ir pateikti savo ateities prognozes. Šiame pokylyje Kristinos palydovas buvo jos pusbrolis Aleksas Rugienius. Baliuje ap-

Kristina Katarina Narbutaitė Valstybinės šalpos lygos debiutančių baliuje

silankę 1 000 dalyvių plojimais išreiškė susižavėjimą Kristina, kai buvo pranešta, kad ji 15 metų Los Angeles lankė lietuvišką mokyklą, dalyvavo lietuviškoje veikloje, laisvai kalba ir rašo lietuviškai, taip pat kiekvienais metais pabuvoja Lietuvoje.

Kristina yra aktyvi Ateitininkų federacijos narė. Juk šios organizacijos misija, vadovaujantis katalikiška pasaulėžiūra, kaip tik ir yra ugdyti patriotiškai nusiteikusius, tvirtos valios jaunuolius, pasirengusius aktyviai ir kūrybiškai įsijungti į religinę, lietuvišką visuomeninę, kultūrinę intelektualinę bei pilietinę veiklą. Todėl Kristinai labai prasminga dalyvauti šios organizacijos veikloje. Daugelį metų vykdavo į Santa Barbaros ir Dainavos jaunučių ir moksleivių stovyklas, Žiemos kursus (Kalėdinių švenčių atostogų laikotarpiu). Tokiuose dideliuose sambūriuose susipažįstama su įvairiose JAV valstijose gyvenančiais jaunais lietuvaičiais, bendraujama, keičiamasi nuomonėmis. Tokios stovyklos suteikia galimybę susipažinti ir sukurti lietuviškas šeimas. Reikėtų Lietuvoje rengti tokias jaunimo stovyklas, kuriose galėtų pabendrauti iš užsienio atvykę lietuviai.

Kristina labai mėgsta keliauti. Nuo 8 metų su broliu Tomu kiekvienų metų du-tris vasaros mėnesius su seneliais Nelsais praleisdavo Lietuvos sostinėje Vilniuje. Kartu lankė gimines, pabuvojo Kryžių kalne prie Šiaulių, aplankė daugelį bažnyčių, muziejų ir kitų įdomių Lietuvos vietovių. Ypač patiko Palangos ir Nidos miestai. Kristina domisi Lietuvos istorija, jos praeitimi, partizanų ir ištremtųjų likimais. Ateinančių 2015 m. vasarą ji su pussesere Erika Pauliūte ketina prisijungti prie JAV Lietuvių Bendruomenės studentų stažuocijų programos Lietuvoje. Kristina yra labai stipraus charakterio, turinti aiškius tikslus ir požiūrį į gyvenimą, labai didžiuojasi esanti lietuvė ir visuomet amerikiečiams liudija savo kilmę. Šeimoje yra mylima ir mylinti dukra, sesuo, pusseserė, anūkė. Tėvai, o ypač seneliai, džiaugiasi turėdami tokią dukrą bei anūkę. Reikia tik palinkėti Kristinai sėkmės, nepamirštant lietuviškų šaknų ir, nors toli gyvenančiai nuo Tėvynės, visada išlikti lietuve. □

Kultūros kronika

2014 m. spalio 6 d. Lietuvos Respublikos ambasadoje Washingtone atidaryta Lietuvos, Latvijos ir Estijos išeivių istorijai skirta paroda „No Home To Go To: The Story of Baltic Displaced Persons, 1944–52“ („Praradę Tėvynę. Išeivių iš Baltijos šalių istorija. 1944–1952“). Ši paroda – unikalus projektas, pristatantis išskirtinį išeivių Baltijos šalių gyvenimą Vokietijos DP stovyklose. 2014 m. sukanka 70 metų, kai iš savo gimtinių, vengdami sovietinių represijų, pasitraukė Baltijos šalių politikos, mokslo ir kultūros elito atstovai. Vokietijoje įkurtose DP stovyklose vyko aktyvus visuomeninis gyvenimas, buvo steigiamos mokyklos, veikė Pabaltijo universitetas, buvo leidžiamos knygos, gyvavo teatriniai sambūriai, dailininkai organizavo parodas. Pabaltijiečiai pirmaisiais gyvenimo svetur metais saugojo ir puoselėjo kalbą, kultūrinę tradicijas, tai buvo svarbiausias tautinės tapatybės išlaikymo išeivijoje garantas.

Spalio 15 d. Berlyno centre įsikūrusioje galerijoje „Trofėjas“ atidaryta garsaus Lietuvos fotomenininko Antano Sutkaus fotografijos ir jo žmonos Rimos Sutkienės papuošalų paroda „Tau“. Tai pirmą kartą paroda, kurioje šalia vieno žinomiausių Lietuvos fotografų – Antano Sutkaus – darbų puikuosis originali, kartais ekstravagantiška jo žmonos Rimos Sutkienės juvelyrinė kūrinių kolekcija – profesionali dailininkė grafikė. Ji yra apipavidalinusi kelias dešimtis knygų, fotografijos metraščių, tokių kaip „Lietuvos fotografija: vakar ir šiandien“, monografijų ir albumų. Jos kūrybinėje biografijoje tokie darbai, kaip naujasis leidinys „Lietuvos mada“, „Vilnius. 1944. Jano ir Janušo Bulhakų fotografijų archyvas“, „Spalvų ir garsų dialogai. Mikalojaus Konstantino Čiurlionio ir amžininkų kūryba“, „Vilniaus elegijos. Boleslovo ir Edmundo Zdanovskijų fotografijų kolekcija“ ir daug kitų. Tačiau jau kelintus metus menininkė kuria papuošalus ir objektus iš juvelyrinės vielos, kurių prekės ženklas – ADELE. Tai vietiniai rankų darbo papuošalai.

1989 m. rugpjūčio 25 d. daugiau kaip du milijonai žmonių iš Lietuvos, Latvijos ir Estijos susikibo rankomis ir taip sudarė gyvą grandinę nuo Vilniaus iki Talino. Šio unikalaus veiksmo tikslas buvo paminėti tragišką istorijos įvykį – Ribbentropo-Molotovo slaptųjų dokumentų pasirašymą. Pasauliui tai buvo stulbinančios drąsos žinia – mes norime būti laisvi nuo Sovietų sąjungos, laisvi savo laisvose valstybėse. Lietuvos bičiuliai ir Vokietijoje gyvenantys lietuviai ta proga susirinko į violončelės dueto ir trio koncertą, kurį atliks pasaulinio garso violončelės virtuosas, muzikos elito žvaigždė, kompozitorius ir dirigentas, Lietuvoje gimęs Davidas Geringas, nesuskaičiuojamų tarptautinių konkursų Rytuose ir Vakaruose laureatė, profesionaliųjų kritikų vertinama kaip ypač talentinga ir jautri violončelės meistrė iš Korėjos Seung-Min Kang ir LT kultūros atašė Vokietijoje dr. Gabrielė Žaidytė, kuri taip pat vakare pasidalins savo talentu ir grieš kartu.

Spalio 10 d. prestižinėje Turino dailės akademijos pinakotekoje atidaryta Lietuvos keramikos paroda. Parodoje bus pristatoma net 16-os lietuvių keramikos kūrėjų darbų. Parodoje bus pristatyti keramikų Aldonos Jonuškaitės-Šaltenienės, Remigijaus Sederevičiaus, Ryčio Jakimavičiaus, Konstancijos Dzimidavičienės, Sigitos Lukošūnienės, Dalios Laučkaitės-Jakimavičienės, Virginijos Ridikaitės-Laužadienės, Ričardo Lukošūno, Valdo Kurkliečio, Kristinos Paulauskaitės, Agnės Šemberaitės, Aldonos Keturakienės, Andriaus Janulaičio, Juozo Lebednyko, Rūtos Šipalytės, Jolantos Kvašytės darbai. Parodai atrinkti kūriniai susieti su archeipinių vaizdinių pasauliu, egzistenciniais klausimais.

Bruselyje vyksta jau tradiciniu tapęs poezijos festivalis „Transpoesie“. Lietuvai šiemet jame atstovauja kūrėja, poetė Indrė Valantinaitė. Spalio 9 d. Balassi Institute įvyko poezijos vakaras – susitikimas su autoriais, kuriame kartu su poetais iš Portugalijos, Italijos, Vengrijos, Slovakijos ir Slovėnijos taip pat dalyvavo bei savo poeziją pristatė ir kūrėja iš Lietuvos. Šiemet festivalyje dalyvauja 30 šalių atstovai, pristatydami savo kūrybą 28 skirtingomis kalbomis. Autorių kūryba yra išversta į prancūzų bei olandų kalbas ir pristatoma skirtingose Bruselio senamiesčio erdvėse bei miesto visuomeniniame transporte (metro, tramvajuose, autobusuose). Festivalio metu taip pat vyksta poezijos renginiai, susitikimai su autoriais.

Tūkstantis mylių

Atkelta iš 3 psl.

Taip buvai visą gyvenimą su manim, visą gyvenimą, visada, lyg kokia dalis manęs pačios, o juk galėjai nebūti, ir ne tokia laiminga būc buvus, matai? Supranti? Įsivaizduoji? Ne, juk negali aprepti moteriškos dvasios platumos, gilumos, jos beribio jausmo.

Žinoma, negali.

Juk ne moteris tu, tad kaip jau tau ir galėti.

Ir atskrenda kaip viesulas didysis anūkas ir sugriebia mane į glėbį ir nusineša ir mašinos įsodina ir nudumiam į sodą ir palieka mane vieną, nes taip noriu aš.

Nesvarbu, kas būtų – žiema ar vasara.

Apkabinu beržą, išsišakojusį, priglūstu prie eglės, išbujojusios, paglostau pušį, dangun besistiebiančią, ir aš savo miške, ir aš – gimtinėje, kaip prieš tūkstantį, tūkstantį, tūkstantį metų, kai abu tame miške klaidžiojom, klajojom, po samanais ir uogienojus braidžiojom, pro krūmokšnius brovėmės, kruvinai odą nusibraizydami.

O paskui jis mane namo parskraidina.

Ir slankioju iš kampo į kampą, iš kambario į kambarį, ir langus atveriu, ir gairių orą pilna burna ryju, ir lovon paskui gulu – sušilti ar pailsėti, ar į lubas žiūrėdama apie save pagalvoti, nes ir dabar dar savo rankomis, tegu ir nusilpusiomis, išdžiūvusiomis, tebesiremiu į tavo krūtinę, kaip kad visą gyvenimą, ir nežinau kodėl, pati nežinau ir niekada nežinojau. O tebesiremiu, neleidama tau priglūsti, nors visada priglūdusi prie tavęs buvau, visada glaudžiausi prie tavęs visa visa.

Kartą netyčia ranka palietei mano krūties pumpurėlį ir nudeginai, nudeginai, nudeginai, ir išsigandau, gal dėl to, o gal ir ne, tikrai nežinau, nežinau, ne...

Juokinga, ar ne?

O jau ir prisišnekėjom šiandien, prisišnekėjom, per daug, per daug.

Labai daug tau kainavo šiandien, žinau.

Aš kalta, aš. Atleisk.

Nepyk, ar nepyksi?

Juk nepyksi, juk toks pats tu ir dabar, koks buvai, ar ne?

Koks buvai, toks esi ir būsi, kol būsi, kol ir aš būsiu, ar ne?

Nereikėjo man taip stipriai įsiremti rankomis tau į krūtinę, nereikėjo.

Turbūt nereikėjo.

Ir būtų buvę viskas kitaip. Dievulėliau mano, viskas kitaip.

Ar visas gyvenimas kitaip?

Kitaip?

Ar dar paskambinsi?

Ar paskambinsi kitąmet? Prieš Kalėdas?

Paskambink, gerai?

Juk paskambinsi, nesvarbu, kad brangiai kainuoja.

Ar dar paskambinsi?

Ar bepaskambinsi?

O aš – ar dar atsiliėpsiu?

Ar atsiliėpsiu?

Atsiliėpsiu...

Juk atsiliėpsiu?

O tu juk dar paskambinsi?

Lietuvos rašytojų sąjungos mėnraštis „Metai“, 2008 m. Nr. 3 (kovas)